

Reportage. Lydbogsprisen 2010 blev uddelt for første gang – for at markere, at en lille revolution er i gang

»Den digitale revolution har allerede været her«

Af SANNE ARVIN

Litteraturens verden går mange og taler om en kommende digital revolution, hvor elektroniske bøger vil strømme ind over os og erstatte meget af den traditionelle papirlitteratur, der har overlevet sig selv i hundredvis af år. Markante stemmer i bogbranchen mener dog ikke, der er noget at vente på. Den digitale revolution startede for længe siden, nemlig da litteratur på lyd blev lagt på MP3-afspilleren og blev allemandseje. Lydbøgerne har nu også fået deres egen pris.

»Det væsentligste i litteraturen er immaterielt. Det findes kun et sted i hovedet på læseren og forfatteren ... Derfor er der også noget næsten smukt og logisk over de seneste års vækst i lydbøger. Her er selv teksten forsvundet, og det skrevne ord blevet til lyd – til lytteratur, kan man sige. Nu er det en stemning, der møder modtageren og er blevet til forfatterens medium, og det er stemmen, der – når den er god – forstår at lægge ekstra dimensioner og en indlevet tolkning i forfatterens ord.«

Ordene kommer fra Morten Hesseldahl, direktør for DR Kultur, og anledningen er danmarkshistoriens første uddeling af en lydbogspris. Vi befinder os i Trykkeriet på Gyldendal, der ligger i en hyggelig baggård i hjertet af det gamle København. Til stede er et godt udsnit af den danske bogbranche med alt fra forlagsredaktører til boghandlere.

Det er DR og de danske forlag, der er gået sammen om opfindelsen af Lydbogsprisen 2010, og det er lytterne, der sammen med en jury bestående af repræsentanter fra den danske bogbranche har skullet lytte sig frem til vinderen. Formålet med prisen er, at stimulere danskernes lyst til at beskæftige sig med litteratur på nye medier og at fremme kvaliteten af de lydbøger, som forlagene udgiver. Den opmærksomhed, som prisen har medført, har da også ifølge DR stimuleret en hel del danskere, og de beretter om en meget stor interesse for lydbogsprisen og tusindvis af downloads på DRs hjemmeside. Her har lyttere i de seneste tre måneder kunnet downloade podcasts af de ti nominerede lydbøger og stemme på deres favorit. Lytterne har blandt de nominerede kunne finde alt fra krimier og et hollandsk familiedrama over Steen Steensen Blicher til en bog om at løbe.

Mange danskere har da også allerede taget lydbøgerne til sig som en del af deres hverdag. Oven i købet har lydbøgerne erobret en del af markedet, som anden litteratur aldrig tidligere har haft held til at indfange: »De er kommet til en målgruppe, som skønlitteratur ikke er forvænt med,« fremhæver Morten Hesseldahl. »De er nemlig kommet til mændene. Det er halvdelen af alle lydbøger, der bliver købt af mænd.« Til sammenligning viser statistikker, at mænd kun står for købet af 25 procent af anden skønlitteratur.

Ud over mænd appellerer lydbøgerne også til andre faggrupper end dem, der traditionelt regnes for storforbrugere af litteratur. Et godt eksempel på dette er lastbilschauffører, der har deres helt eget truckerbibliotek i Padborg, som 533 chauffører har lånerkort til.

Til prisuddelingen får vi bl.a. lov til at møde lastbilschaufføren Finn. Selvfølgelig

De indstillede bøger

1: Herman Koch: *Middagen*, indlæst af Paul Becker, forlag: Audioteket

2: Ida Jessen: *Børnene*, indlæst af Grete Tulinius, forlag: Gyldendal Lyd

3: Anne B. Ragde: *Berlinerpopleerne*, indlæst af Esben Hansen, forlag: AV Forlaget

4: Per Petterson: *Jeg forbander tidens flod*, indlæst af Hans Henrik Clemensen, forlag: Boglyd

5: Herbjørg Wassmo: *Hundrede år*, indlæst af Tammi Øst, forlag: Lindhardt og Ringhof

6: Jane Austen: *Lady Susan * The Watsons * Sanditon*, indlæst af Camilla Qvistgaard Dyssel, forlag: Bechs Forlag – Viatone

7: Haruki Murakami: *Hvad jeg taler om når jeg taler om at løbe*, indlæst af Dan Schlosser, forlag: Klim

8: Torkil Damhaug: *Døden ved vand*, indlæst af Paul Becker, forlag: Modtryk

9: Morten Ramsland: *Sumobrodrere*, indlæst af Jens Albinus, forlag: Rosinante

10: Steen Steensen Blicher: *En landsbydegns dagbog*, indlæst af Nis Bank Mikkelsen, forlag: Momo

via et podcast, så vi forbliver i den rette lyttestemning. Finn har gennem årene lånt mere end hundrede lydbøger med på sine ture ned gennem Europa:

»Jeg synes, de betyder rigtig meget. De hjælper også én til at holde sig vågen,« fortæller Finn, men understreger, at det selvfølgelig er vigtigt, at han koncentrerer sig om at holde øje med trafikken. Derfor lader han sig aldrig rive helt med af lydbøgerne ... eller næsten aldrig:

»Der er faktisk kun én bog, den var simpelthen så uhyggelig, at jeg havde mareridt flere dage i træk. Jeg drømte om den om natten. Ja, siden jeg læste den bog, har jeg faktisk ikke kunne gå uden for en dør uden at have min lommekniv i lomme. Det var ikke

»Lastbilschaufførerne har deres helt eget truckerbibliotek i Padborg, som 533 chauffører har lånerkort til.«

som våben – det var bare, hvis jeg skulle få brug for den. Bogen var virkelig det primære på den tur, den var uhyggeligt spændende.«

Det er sjældent, at oplevelser, der får folk til at gå med kniv, bliver hyldet, men til prisuddelingen vakte Finns lydbogsoplevelse en del jubel. Man må da også formode, at både handlingsforløb og indlæsning har været af en særlig god kvalitet for at fremkalde den

slags sikkerhedsforanstaltninger hos lastbilschaufføren.

Vi efterlader Finn på de tyske motorveje med sine lydbøger, og Morten Hesseldahl når frem til dagens højdepunkt: afsløringen af årets vinder.

En særlig skare blandt prisuddelingens deltagere begynder at spidse øren.

Som en ny art ved denne slags prisuddelinger i litteraturens verden er der nemlig en gruppe skuespillere til stede, der sammen med alle andre spændt venter på afsløringen af vinderen af Lydbogsprisen. Vinderen af denne pris er nemlig ikke til selve værket eller forfatteren. Prisen går i stedet til indlæseren, og der er mange kendte og mindre kendte skuespillere og oplæsere blandt kandidaterne. I vurderingen af lydbøgerne har det netop ikke været bøgerens litterære kvaliteter, lytterne har skullet forholde sig til. De er i stedet blevet bedt om at vurdere bøgerne ud fra lyd kvaliteten, indlæsningen, indlæserens indlevelsen eller fortolkningen og helhedsoplevelsen.

Gennem en række interviews, som DR har lavet med lydbogsindtalerne op til Lydbogsprisen, fremgår det tydeligt, at kunsten at indlæse en lydbog tages meget alvorligt, og der er derfor også anerkendelse at hente i selve prisen. Dette arbejde har Jens Albinus, der er indlæser af den indstillede lydbog *Sumobrodrere* af Morten Ramsland, bl.a. fortalt om. Han sammenligner karakterarbejdet i en film med de overvejelser, han gjorde sig om indlæsningen af den direkte tale i bogen:

»Jeg skal gøre mig nogle klare tanker om, hvor meget en hovedfigur det er. Det er fuldstændig ligesom at spille med i en film. Hvis du spiller en lille birolle, som har fem minutters entre, så kan du godt karakterisere den og trække den temmelig hårdt op ... det er der ikke udviklingsmuligheder nok i for hovedfigurens vedkommende.« På denne

måde eksemplificerer Jens Albinus, hvordan han i indlæsningen gjorde sig mange overvejelser for at servere historien på den helt rigtige måde og i forfatterens ånd.

Diskussionerne om den perfekte indlæsning er mange og til tider heftige. Skal indlæsningen være meget eller lidt dramatiseret? Skal indlæseren eksempelvis ændre toneleje, når forskellige karakterer i bogen taler, tale med accent, hvis en amerikaner eksempelvis blander sig i handlingsforløbet eller skal indlæseren hellere forholde sig så neutralt som muligt?

At en vis dramatisering falder i god jord hos lyttere og jury tyder det på, da vinderen afsløres som skuespilleren Nis Bank Mikkelsen med indlæsningen af *En landsbydegns dagbog* af Steen Steensen Blicher. Nis får ordet under klapsalver og fortæller med sin behagelige bas og et glimt i øjet om sit forhold til at indlæse lydbøger:

»Mikrofonmediet, det er jo at tale ind i øret på sin elskede; nogle gange er man lidt længere væk fra øret, og så kan man måske sige til hende, at hun er en møgso, og andre gange, at hun er vidunderlig. Sådan som grammatikken nu er i den litteratur, man læser.«

Han fremhæver, at lydbogsindlæsningen er ren kærlighed fra hans side, da timelønnen bliver meget lav, og han fortæller bl.a., hvordan han brugte ti timers forberedelse for hver indlæst time, engang han læste Biblen op i radioen. »Så penge er der ikke i lortet,« konkluderer Nis med et kærligt smil, inden han giver en smagsprøve på sin oplæsningskunst som afslutning på dagens officielle arrangement.

Bagefter bliver der tid til at snakke lidt lydbogshistorie med Lasse Korsemann Horne, der er redaktør på Gyldendal Lyd: »Det er tre-fire år siden, vi begyndte at sælge lydbøger på Gyldendal, og inden da solgte vi kun til bibliotekerne.«

De danske forlag var længe om at få øje på lydbøgerne. I Sverige, USA og Tyskland kunne man købe lydbøger på enhver tankstation, da danskerne så småt begyndte at købe lydbøger hos boghandlerne.

»Mange i branchen spørger sig selv, hvad det skyldtes,« fortæller Lasse. »I Tyskland blev en naturlig udvikling af radiospil, som vi også kender herhjemme, til indlæsning af historier på vinylplader. Lydbøger på vinyl nåede aldrig til Danmark. I Tyskland kan mange eksempelvis huske, at de som børn har hørt lydbøger. Derfor har både forhandlere og forbrugere i Tyskland været meget hurtigere til at se mulighederne i cd'erne og ikke mindst MP3-formatet, end vi har været i Danmark.«

Dagens prisuddeling, stigende salgstal og lydbøgernes indtog i danske hjem vidner dog om, at lydbøgerne er kommet for at blive:

»Mange går nu og snakker om, at e-bøgerne er på vej og vil revolutionere markedet, men efter min mening har e-revolutionen allerede været her,« fortæller Lasse. »Den digitale revolution startede med lydbøgerne. Det er den tendens, der vil fortsætte, kombineret med de nye muligheder.«

Sanne Arvin er freelance kulturjournalist.